

Kras = kamen + voda

Pripraviła: Tina Poljšak, Notranjski muzej Postojna in Ivan Mitrevski. Ilustracije: Ivan Mitrevski.

ZA LETOŠNJI MEGAKVIZ SMO SI IZBRALI NENAČADEN NASLOV KRAS = KAMEN + VODA. S TEM SKRIVNOSTNIM NASLOVOM SMO HOTELI POJASNITI, DA SE DOLOČENE KAMNINE V VODI TOPIJO. VODA ZATO IZ NJIH LAHKO USTVARI NEVERJETNE POJAVE, KOT SO VRČE, PONIKALNICE, JAME, KAPNIKI, ŠKRAPLJE, ŽLEBIČI IN PODOBNO.

Raztapljanje kamnin

1. ZA POSKUS POTREBUJEMO:

OSTANKE MORSKIH ORGA-
NIZMOV — OHIŠJA ŠKOLJK,
RAKCEV, POLŽEV,

RAZLIČNE KAMNINE —
APNENEC, MARMOR, FLIŠ,
GRANIT, KREMEN,

KIS ZA VLAGANJE
(LAHKO TUDI NERAZ-
REDČEN JEDILNI KIS) IN

NEKAJ
STEKLENIH
KOZARCEV.

2. PO VRSTNEM REDU V KOZARCE, NAPOLNJENE S KISOM, PREVIDNO POLOŽIMO OSTANKE MORSKIH ORGANIZMOV, APNENEC IN MARMOR. OPAZIMO, DA PRI VSEH SPROŽIMO ENAKO REAKCIJO, KI JE PODOBNA VRENJU. SPROŠČAJO SE MEHURČKI, POGOSTO TUDI PLINI V OBLIKI DIMA. MOČ REAKCIJE JE ODVISNA OD RAZREDČENOSTI KISA. BOLJ KOT JE KIS RAZREDČEN, BOLJ MILA BO REAKCIJA, A BO VSEENO OPAZNA.

3. V KOZARCE S KISOM SPUSTIMO TUDI FLIŠ, GRANIT IN KREMEN. OPAZIMO, DA SE NE ZGODI NIČ, SAJ KIS S TEMI KAMNINAMI NE POVZROČI REAKCIJE. KER SE TE KAMNINE NE TOPIJO V KISU, LAHKO SKLEPAMO, DA SO VODODRŽNE (SE V VODI NE TOPIJO), KOT SE APNENEC, MARMOR IN OSTANKI MORSKIH ORGANIZMOV, KI SO VEČINOMA SESTAVLJENI IZ APNENCA.

POLŽJA HIŠICA

ŠKOLJKA

APNENEC

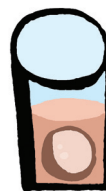
MARMOR

FLIŠ

GRANIT

KREMEN

4. OCETNA KISLINA REAGIRA S KALCIJEVIM KARBONATOM (CaCO_3), KI SESTAVLJA OMENJENE KAMNINE. PODOBNO SE DOGAJA TUDI V NARAVI. OGLJIKOV DIOKSID (CO_2), RAZTOPLJEN V VODI, TVORI ŠIBKO OGLJIKOVO KISLINO (H_2CO_3), TA PA REAGIRA S KALCIJEVIM KARBONATOM V APNENCU IN GA RAZTAPLJA. KO VODA, NASIČENA Z RAZTOPLJENIM KALCIJEVIM KARBONATOM, PRICURLJA V KRAŠKE JAME, SE TA ZAČNE IZLOČATI V OBLIKI SIGE. NA TA NAČIN DOBIMO NAJRAZLIČNEJŠE KAPNIŠKE OBLIKE. POSKUS POKAŽE IN DOKAŽE, DA KRAŠKI POJAVI LAHKO NASTAJAJO LE NA KARBONATNIH KAMNINAH, KATERIH GLAVNA SESTAVINA JE KALCIJEV KARBONAT, KOT STA APNENEC IN DOLOMIT (MARMOR JE NAMREČ VRSTA DOLOMITA).